

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **T. B.**, zast. Mgr. Ritou Kubicovou, advokátkou, se sídlem Ostrava, Nemocniční 2902/13, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 31. 5. 2007, č. j. 22 Ca 265/2006 – 20,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III.** Odměna zástupkyni stěžovatele Mgr. Ritě Kubicové, advokátce, se sídlem Ostrava, Nemocniční 2902/13, **s e u r č u j e** částkou 4800 Kč a bude jí vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce T. B. podal dne 20. 11. 2002 u Okresní správy sociálního zabezpečení v Ostravě – městě žádost o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., a to jako účastník národního boje za osvobození. V žádosti uvedl, že je osoba, která v době od roku 1939 do roku 1945 byla z rasových nebo náboženských důvodů soustředěna do vojenských pracovních táborů na území Československa v jeho hranicích z 29. 9. 1938, nebo z týchž důvodů se na tomto území ukrývající. Dále uvedl (zatrhl), že osvědčení podle § 8 zákona č. 255/1946 Sb. je v řízení Ministerstva obrany ČR. K žádosti přiložil čestné prohlášení ze dne 20. 11. 2002, podle něhož byl v době od roku 1939 do roku 1945 v P. SR. Toto čestné prohlášení podepsal s tím, že žádné jiné důkazy nepředkládá.

Žalovaná Česká správa sociálního zabezpečení rozhodnutím ze dne 16. 12. 2002 řízení přerušila s tím, že pokud tak žalobce neučinil již dříve, necht' požádá o vydání osvědčení podle § 8 zákona č. 255/1946 Sb. Ministerstvo obrany ČR.

Přípisem ze dne 21. 9. 2004 vyzvala žalovaná žalobce k zaslání osvědčení ze dne 26. 7. 2004, a dále k tomu, aby odstranil pochybnosti o rozsahu nároku a zaslal hodnověrné důkazy prokazující splnění podmínek na jednorázovou peněžní částku, případně, aby takové důkazy žalobce alespoň označil. Pro úplnost připomněla, že ustanovení § 1 odst. 3 zákona zakládá vznik nároku osobě, která v období mezi 15. 3. 1939 a 8. 5. 1945 se z rasových nebo náboženských důvodů ukrývala na území Československa v jeho hranicích z 29. 9. 1938 po dobu celkem nejméně 3 měsíců.

Žalobce v podání ze dne 4. 10. 2004 uvedl, že bohužel dokument o zamítnutí žádosti o vydání osvědčení již nemá. Uvedl, že se domnívá, že splnil podmínku minimálně 3 měsíčního ukrývání se před nacistickou persekucí. Uvedl dále, že v době, kdy se ve vesnici a okolí vyskytovali Němci, se musel rozloučit s matkou I. B., nar. v roce 1910, a svými sourozenci, neboť ti byli nuceni se skrývat před rasistickou persekucí v dědině P. v romské osadě, kde byli ukryti v chatrči. Žalobce si nemohl vzpomenout jak a kdy přesně k ukrývání došlo. Ještě před tím, než utekli do P., se ukrývali ve „verbínoch“ za J. Zde se ukrývalo více Romů, neboť se na veřejnosti nesměli vůbec ukazovat pro svůj romský původ a museli opustit své dosavadní bydliště. Původní bydliště bylo v J. Podmínky ukrývání byly těžké – hlad, zima, všeho nedostatek. Žalobce a jeho otec zatím museli pracovat nuceně pro Němce – kopat výkopy v dědině P., také museli opustit svoje bydliště. Němci je vždy vzali do auta a vůbec se jich na nic neptali, řvali na ně, a kdyby nešli, tak by je zastřelili. Dále uvedl, že fašisté je chodili prohlížet – dělali domovní prohlídky „asi co 14 dnů“. Dvakrát byla velká prohlídka, kdy vše vyházeli z domu. Matka dávala partyzánům, kteří k nim chodili potajmu, chleba a nějaké potraviny. To bylo v noci. Později již byla matka schovaná a žalobce s otcem pracovali, partyzáni již k nim chodit nemohli. Němci zjistili, že jim pomáhali a barák jim zničili. Když se mohli vrátit domů, byl dům, který postavil jeho otec, zcela zničen. Žalobce uvedl, že se shodli na tom, že nejhorší utrpení bylo v lednu a celé to trvalo od 8. měsíce roku 1944, takže doba pravděpodobného ukrývání byla od měsíce srpna 1944 do 24. 1. 1945. Na nic bližšího a přesnějšího si již nemohl vzpomenout.

Žalovaná poté vydala rozhodnutí ze dne 21. 6. 2005, č. 320 307 179/A, jímž žádost žalobce zamítla. V odůvodnění rozhodnutí je uvedeno, že žalobce neprokázal jím tvrzený nárok, když ani nevymezil období ukrývání se a naopak tvrdil, že musel pracovat pro Němce. Žalovaná rovněž poukázala na obsah rozhodnutí MO ČR, které žádost zamítlo.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce žalobu, přičemž Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 13. 4. 2006, č. j. 22 Ca 305/2005 – 27, rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení. V závazném právním názoru konstatoval, že se žalovaná nevypořádala s celým obsahem žádosti, neboť se nezabývala tvrzením žalobce, že byl z rasových nebo náboženských důvodů soustředěn do vojenského pracovního tábora v P. – SR. Soud tedy považoval rozhodnutí žalované za nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů.

Rozhodnutím ze dne 12. 7. 2006, č. 320 307 179/A, žalovaná žádost o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle § 1 odst. 3 zákona č. 261/2005 Sb. opět zamítla. V odůvodnění rozhodnutí uvedla, že z prokázaných skutečností vyplývá, že žalobce nejprve ve své žádosti uváděl, že byl soustředěn do vojenského pracovního tábora v P. – SR, v letech 1939 – 1945, v průběhu správního řízení však uvedl, že byl osobou ukrývanou z rasových důvodů po dobu nejméně 3 měsíců. Sám uvedl, že v době, kdy se jeho rodina ukrývala, musel spolu s otcem pracovat nuceně pro Němce – kopat výkopy v dědině P. Vzhledem k tomu, že v době od roku 1939 – do roku 1945, kdy žalobci bylo 7 až 13 roků, je nutné konstatovat, že je pojmově vyloučeno, aby byl internován do vojenského pracovního tábora ve smyslu § 1 odst.

3 zákona č. 261/2001 Sb., neboť tam byly umístovány pouze osoby podléhající branné povinnosti. Žalovaná poukázala na výklad pojmů vojenského pracovního tábora Historickým ústavem Armády České republiky. Skutečnost, že žalobce musel se svým otcem nuceně pracovat pro Němce – kopat zákopy, tedy není skutečností zakládající nárok na jednorázovou peněžní částku podle § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb., neboť se nejedná o soustředění do vojenského pracovního tábora ve smyslu tohoto ustanovení. Žalovaná se pak dále zabývala otázkou, zda byl žalobce osobou ukrývanou z rasových důvodů na území Československa v jeho hranicích z 29. 9. 1938. Poukázala na to, že žalobce ani přes její výzvu neuvedl bližší popis, okolnosti či charakter tvrzeného ukrývání. A samo ukrývání je zpochybněno tou skutečností, že jak v žádosti o jednorázovou peněžní částku, tak ve svých výpovědích pro MO ČR, tak i z dopisu žalobce vyplývá, že musel se svým otcem nuceně kopat zákopy pro Němce, což není skutečností zakládající nárok na jednorázovou peněžní částku. Žalovaná uzavřela, že vzhledem k tomu, že je pojmově vyloučeno, aby žalobce byl osobou internovanou ve stanovené době do vojenského pracovního tábora ve smyslu § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb., a skutečnost, že byl osobou ukrývanou z rasových důvodů, se nepodařilo v průběhu správního řízení prokázat, nezbylo, než žádost žadatele zamítnout.

V podané žalobě žalobce poukázal na dosavadní průběh řízení a konstatoval, že žalobu podává z důvodů, že správní orgán nesprávně zjistil skutkový stav, což vedlo k nesprávné aplikaci zákona. Podle jeho názoru se totiž nelze v této věci odvolávat na skutečnost, že Romové, kteří v té době stáli na pokraji společnosti a nebyli často ani evidováni, nemohli být jako děti zařazeni do vojenských pracovních táborů. Poukazoval na skutečnost, že Slovensko v té době nebylo demokratickým státem s respektem k zákonům a jako spojenec hitlerovského Německa se spolupodílelo na jeho politice. Tvrzení, že nezletilé romské dítě nemohlo být zařazeno do vojenského pracovního tábora tak neobstojí. Dále uvedl, že kdyby měl možnost, je schopen přesně ukázat při ohledání místo, kde byl s otcem na výkonu prací, kde měl domek, který byl Němci zničen, a místa, kde se ukrývali. Dodal, že je již v pokročilém věku a že některá přesná fakta si nepamatuje, nebo si je pamatuje útržkovitě. Dále uvedl, že svědci těchto událostí jsou již mrtví nebo v pokročilém věku se stejnými obtížemi. Poukázal na to, že správní orgán by měl posuzovat dané věci komplexně a vypořádat se s řadou nepřímých důkazů jednotlivě i ve vzájemné souvislosti, což umožní učinit objektivní pohled na věc. Zdůraznil, že byl vždy čestným a svědomitým občanem. Navrhoval, aby krajský soud napadené rozhodnutí žalované zrušil a věc vrátil tomuto orgánu k dalšímu řízení.

Krajský soud rozsudkem ze dne 31. 5. 2007, č. j. 22 Ca 265/2006 – 40, žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Ve svém rozhodnutí vycházel z obsahu správního spisu. Z hlediska skutkových zjištění a důkazu o nich zdůraznil, že ve správním spise se nenacházejí žádné svědecké výpovědi či jiné jakékoliv listiny týkající se osob, o nichž se žalobce zmiňoval v žalobě (M. Š. a P. D.), přičemž žalobce tyto listiny nepředložil ani k žalobě, jak v ní tvrdil. Soud dále citoval ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. Konstatoval, že v novém – nyní žalobou napadeném rozhodnutí – se žalovaná velmi podrobně a přiléhavým způsobem vypořádala se všemi podmínkami pro přiznání nároku na jednorázovou peněžní částku podle výše citovaného ustanovení. Její závěry jsou logické a krajský soud se s nimi ztotožňuje. Pokud jde o tvrzené ukrývání se, pak žalobce sám uváděl, že se ukrývala jeho maminka a jeho sourozenci, zatímco on a jeho otec byli nuceni pracovat pro Němce. Pokud jde o soustředění do vojenského pracovního tábora, pak je možno odkázat na judikaturu správních soudů, které tento pojem vykládají stabilně ve shodě s vymezením Historického ústavu Armády ČR. Vojenské pracovní tábory byly vojensky organizovanými pracovními formacemi, do nichž byli zařazováni Židé a Romové. Vojenské pracovní tábory vznikly zejména na Slovensku proto, že Židé a Romové se nesměli stát příslušníky vojska, přičemž ale povinné službě podléhali. Zákon přitom hovoří o

„soustředění“ do vojenských pracovních táborů, čímž má zjevně na mysli dlouhodobější pobyt v táboře, nikoliv jednotlivé přivázení na práci (tedy bez zadržení na delší dobu, bez pobytu v táboře). Pokud žalobce tvrdil, že jej spolu s jeho otcem vždy chytili Němci a odvezli na výkopové práce, nejedná se o soustředění do vojenského pracovního tábora. Navíc žalobce v řízení nespecifikoval dostatečným způsobem dobu, po kterou byl podle svého názoru soustředěn do vojenského pracovního tábora(či po kterou se ukrýval z rasových důvodů). Soud proto žalobu jako nedůvodnou zamítl podle § 78 odst. 7 s. ř. s.

Proti tomuto rozsudku podal včas kasační stížnost žalobce (dále též jen „stěžovatel“), a to z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Namítal, že nesouhlasí s názorem krajského soudu o tom, že vojenské pracovní tábory byly vojensky organizované pracovní formace, do nichž byli zařazováni Židé, Romové, přičemž to byly pouze osoby podléhající branné povinnosti. Tvrdil, že jej spolu s otcem sice Němci chytili a odvezli do tábora na výkopové práce, avšak v tomto táboře bydleli v dřevěném domě spolu s ostatními, a to po dobu rozhodně delší než 3 měsíce. Z výše uvedeného tábora se v žádném případě nevzdalovali, neboť to ani nebylo možné. Vyslovil názor, že se v jeho případě i v případě otce zcela jistě jednalo o soustředění do vojenského pracovního tábora. Stěžovatel vzhledem ke své zkušenosti logicky odmítá závěry krajského soudu i závěry Historického ústavu Armády ČR, kdy se navíc domnívá, že právě Armádní historický ústav by měl vědět, že za válečného stavu je možné cokoliv. Jako příklad stěžovatel uvádí stav, kdy oficiálně do bojů a prací za 2. světové války nemohly být nasazovány děti, přičemž je všeobecně známo, že toto pravidlo nedodržovalo nejen hitlerovské Německo, ale i SSSR například během obranných bojů v L. a jinde. Z této souvislosti jasně vyplývá, že pojem „soustředění“ nelze vykládat striktně a úzce tak, že se vztahuje pouze na osoby podléhající branné povinnosti, tedy způsobem, jakým je vykládán nyní. Stěžovatel zároveň uvedl, že se se svým otcem ukrýval v průběhu 2. světové války v délce převyšující 3 měsíce. Výše uvedené mohou potvrdit dle mínění stěžovatele svědci M. Š. a P. D., kdy však není v jeho silách osoby nalézt, řádně je však označil a soudu byly známy. Žádal proto, aby byly navržené důkazy provedeny, kdy soud má nepochybně prostředky ke zjištění jejich pobytu. Navrhoval, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek krajského soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná ve svém vyjádření ke kasační stížnosti mimo jiné uvedla, že tábor v P. resp. „pod P.“, v němž byl stěžovatel podle jeho tvrzení v období od roku 1939 do roku 1945 zařazen, ač ten zahájil svou činnosti spolu s pracovním útvarem v B. a v H. n. T. až dne 1. 7. 1942, byl jedním z pracovních útvarů, které se podílely na výstavbě železniční tratě S. – P.; konkrétně se jedná o 6. úsek ve V. K., který budovala stavební společnost L.. Tyto pracovní útvary – resp. tábory nucených prací – byly speciálními zařízeními pro Romy, jakožto „asociální živly“. Podle vyhlášky Ministerstva vnitra tehdejšího Slovenského státu z 28. 5. 1941, o organizačnom a táborovom poriadku pracovních útvaroch, bylo možno pracovní útvary charakterizovat jako místa nucené táborové koncentrace, jejichž smyslem bylo využití pracovní síly zařazených osob; tj. jednalo se o místo na hospodářské využití pracovních sil se zřetelem výchovným a karanténním. Podle vyhlášky slovenského ministerstva vnitra z 2. 4. 1941 byly zřízeny 2 typy donucovacích zařízení pracovního charakteru – pracovní střediska (určená pro Židy) a pracovní útvary určené především pro asociální živly, mezi něž byli zahrnuti např. Romové bez pracovního poměru. Romy do těchto pracovních útvarů vybírali na základě soupisu obecní notářské úřady, provozovaly je četnické stanice za asistence příslušníků Hlinkovy gardy. Žalovaná dovozovala, že je zřejmé, že zařazení do pracovního tábora, resp. útvaru, nelze považovat za zařazení do vojenského pracovního tábora ve smyslu § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb., neboť po formální stránce je jejich charakter odlišný a rozšiřující výklad pojmu vojenského pracovního tábora nepovažuje za přípustný.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek z hledisek uvedených v § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody uvedenými v kasační stížnosti.

Z obsahu kasační stížnosti plyne, že jí stěžovatel podával z důvodu uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Podle citovaného ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.

Nejvyšší správní soud především konstatuje, že v posuzované věci vycházel z dosavadní judikatury Nejvyššího správního soudu uvedené v rozsudku ze dne 21. 8. 2003, č. j. 6 A 558/2002 – 25, publ. pod č. 158/2004 Sb. NSS, z rozsudku ze dne 30. 9. 2003, č. j. 2 A 1107/2002 – OL – 18, publ. pod č. 268/2004 Sb. NSS a z rozsudku ze dne 3. 9. 2003, č. j. 2 A 164/2002 – OL – 21, publ. pod č. 203/2004 Sb. NSS, od nichž neshledal důvod se odchýlit. Konstatuje tedy, že zákon č. 261/2001 Sb. je jedním z právních předpisů, jímž český stát napravuje některé křivdy způsobené nacistickým a později komunistickým režimem v minulosti; jednotlivé zákony z této skupiny zakládají právní nároky na vyplacení jednorázových částek (v dalším textu „odškodnění“) různým skupinám (např. zákon č. 217/1994 Sb. československým politickým vězňům z období let 1939 – 1945 a pozůstalým po nich, zákon č. 39/2000 Sb. válečným veteránům, zákon č. 172/2002 Sb. osobám odvezeným po válce do SSSR a táborů v jiných státech atd.). Jednotlivé zákony stanovily okruh oprávněných osob se značnými odchylkami; to byla otázka věcného či politického řešení, teprve v druhé straně otázka právní a legislativní.

Podmínky vzniku nároků podle těchto zákonů jsou zpravidla vázány na poválečný zákon č. 255/1946 Sb., o příslušnících Československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození. Jednotlivé skupiny účastníků národního boje za osvobození byly odškodněny jednotlivými zákony shora zmíněnými. V zásadě lze říci, že zákon č. 217/1994 Sb. dopadá na československé politické vězně [§ 1 odst. 1 bod 1 písm. g) zákona č. 255/1945 Sb.], zákon č. 39/2000 Sb. na příslušníky Československé armády v zahraničí a příslušníky spojeneckých armád [§ 1 odst. 1 bod 1 písm. a) a b) zákona č. 255/1946 Sb.] a zákon č. 261/2001 Sb. na příslušníky Československé armády na Slovensku, československé partyzány, účastníky domácího hnutí, účastníky povstání v květnu 1945 [§ 1 odst. 1 bod 1 písm. c) – f) zákona č. 255/1946 Sb.], dále na politické vězně po roce 1948, a - což je pro posuzovanou věc podstatné - na samostatně vymezenou skupinu osob z rasových nebo náboženských důvodů „soustředěných“ do vojenských pracovních táborů nebo osob z týchž důvodů se ukrývajících. Výjimečným předpisem popisované skupiny zákonů je zákon č. 172/2002 Sb., který zakládá nárok na odškodnění osobám odvezeným do SSSR nebo sovětských pracovních táborů; konečně je tu skupina osob nuceně nasazených, kde odškodnění bylo řešeno cestou mezinárodního práva.

Pro posuzovanou věc má význam zvláštní vztah mezi zákonem č. 217/1994 Sb. a zákonem č. 261/2001 Sb. u kategorie „československých politických vězňů“, protože za určitých specifických okolností může vzniknout nárok podle obou těchto předpisů (proto také zákon č. 261/2001 Sb. vyloučil z nároku ty, jímž bylo odškodnění již poskytnuto podle zákona č. 217/1994 Sb.).

Vymezení kategorie „československého politického vězně“ podle zákona č. 255/1946 Sb. (jeho § 2 odst. 1 bod 5) zahrnuje nejen osoby „vězněné“ nebo „internované“, ale také osoby „jinak“ omezené na osobní svobodě. Nárok na odškodnění se ale podle zákona č. 217/1994 Sb. odvíjel od doby „věznění nebo internace“. To ve svých důsledcích znamenalo, že osoby „jinak omezené“ na osobní svobodě (např. tím, že se skrývaly nebo byly

podle braných předpisů – především Slovenského štátu – soustředěny do vojenských pracovních táborů, což fakticky, ale nikoliv právně bylo možno postavit na roveň internace) se vymykaly dosahu zákona č. 217/1994 Sb., ačkoliv i jim bylo nebo mohlo být vystaveno osvědčení na kategorii politický vězeň, protože podmínky zákona č. 255/1946 Sb. splňovaly.

Zákonnou tvrdost, která tím vznikala (a také nejednotnost praxe, která zpočátku těmto osobám odškodnění nepřiznávala pro nesplnění zákonných podmínek „věznění nebo internace“, ale v některých případech pozdějších letech již odškodnění bylo přiznáno), odstranil zákonodárce tím, že tuto kategorii osob (vojenské pracovní tábory a osoby skrývající se) zařadil do samostatné skupiny pozdějšího zákona (§ 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb.), která není definována zákonným odkazem, ale vymezenými skutkovými znaky. Tak se stalo, že i u osob se statutem „československého politického vězně“ nelze vyloučit vznik nároku na odškodnění podle zákona č. 261/2001 Sb., protože zákon – který pracuje s enumerativním výčtem oprávněných osob – skupinu uvedenou v § 1 odst. 3 výslovně odkazem na zákon č. 255/1946 Sb., nedefinuje.

Podle zásad výše uvedených bylo v posuzované věci postupováno. Především nutno konstatovat, že stěžovatel v žádosti přesně nevymezil, z jakého skutkového důvodu uvedeného v ust. § 1 odst. 3 zák. č. 261/2001 Sb. odškodnění požaduje. Z čestného prohlášení ze dne 20. 11. 2002 spíše plyne, že stěžovatel tvrdil, že byl v rozhodné době (1939 – 1945 – bližší údaje nesdělil) soustředěn do vojenského pracovního tábora v P., avšak v podání ze dne 4. 10. 2004 vyslovuje otázku, jak získat doklad o ukrývání. Ve skutečnosti však o ukrývání stěžovatel nic podrobnějšího neuvádí, spíše naopak, z podání ze dne 4. 10. 2004 plyne, že se ukrývala jeho matka I. B. a stěžovateli sourozenci. Stěžovatel pak dále výslovně uvádí, že on a jeho otec zatím museli pracovat pro Němce – kopat výkopy v dědině P.

Pokud jde o předložené rozhodnutí Ministerstva obrany ze dne 30. 6. 2004, tak tímto dokladem bylo vysloveno, že osvědčení o účasti pana T. B. na národním boji za osvobození v kategorii československý politický vězeň v době od roku 1939 do roku 1945 se nevydává. Pro úplnost nutno dodat, že rozhodnutí stejného obsahu bylo vydáno i pro paní I. B. Uvedené rozhodnutí se tedy vztahovalo na posouzení statutu čs. politického vězně podle § 1 odst. 1 bod l písm. g), § 2 odst. 1 bod 5 a § 15 odst. 2 zákona č. 255/1946 Sb., avšak jak ze shora uvedeného výkladu plyne, takové rozhodnutí by mohlo být za určitých okolností použito i pro posouzení nároků podle § 1 odst. 3 zák. č. 261/2001 Sb. Ministerstvo obrany ve svém rozhodnutí konstatovalo, že „*Navrhovatel ve svých písemných vyličeních podává pouze obecná tvrzení o omezení své osobní svobody v době 2. světové války. Na výzvy ministerstva neupřesnil nikdy dobu omezení své osobní svobody. Z popisu podaného navrhovatelem nelze vyvodit, že se jednalo o omezení jeho osobní svobody ve smyslu zákona. Tvrzení navrhovatele nejsou doložena věrohodnými důkazy. Z podání navrhovatele, které v žádném ze svých dopisů nezpochybnil, dále vyplývá, že na výkopové práce do obce P. byli průběžně odváženi. Obec J. v okrese S. L. byla osvobozena 24. 1. 1945, takže důvody jakéhokoliv omezení osobní svobody po tomto datu pominuly*“.

Nejvyšší správní soud má za to, že důkazní situace se nezměnila ani v řízení před správními soudy. Nebylo prokázáno, že stěžovatel se po dobu nejméně 3 měsíců skrýval z rasových nebo náboženských důvodů. Stěžovatel tyto skutečnosti i nadále tvrdí v kasační stížnosti, ale současně se dovolává toho, že byl v té stejné době soustředěn do vojenského pracovního tábora v P. Především však tvrdí, že jej spolu s otcem Němci chytily a dováželi je na výkopové práce, nyní svoje tvrzení posunul do té roviny, že v táboře bydleli v dřevěném domku s ostatními s tím, že se z tohoto tábora nevzdalovali, neboť to nebylo možné. Nejvyšší správní soud má za to, že skutkový znak skrývání se z rasových nebo náboženských důvodů uvedených v ust. § 1 odst. 3 v případě stěžovatele prokázán nebyl.

V této souvislosti pak stěžovatel tvrdí, že jeho tvrzení by mohly potvrdit svědkyně M. Š. a P. D., kdy však není v jeho silách tyto osoby nalézt, řádně je však označil a soudu jsou známy.

V tomto směru však nelze se stěžovatelem souhlasit. Stěžovatel tyto osoby soudu neoznačil, ani soudy nebyly známy, a rovněž ve správním spise žalované se ve vztahu k těmto osobám nic nenachází. Stěžovatel se tedy zřejmě mylí, spíše tyto osoby označil, případně jejich písemné výpovědi zaslal Ministerstvu obrany. O tom svědčí odůvodnění rozhodnutí tohoto orgánu ze dne 30. 6. 2004, v němž je mimo jiné uvedeno že „*navrhovatel k druhému dopisu připojil svědeckou výpověď paní P. D., která o navrhovateli žádné informace neuvádí, a dále svědeckou výpověď paní M. Š., která uvádí, že navrhovatel pracoval pro Němce s tatínkem v jiné vesnici, svědkyně uvádí, že to bylo ke konci roku 1944*“.

Nehledě k minimální vypovídací hodnotě sdělení těchto svědkyň, je třeba dodat, že není důvodů nevěřit tomu, co stěžovatel uvádí a jak popisuje svou „činnost pro Němce“. Otázkou spíše zůstává, zda se jednalo o zařazení do vojenského pracovního tábora nebo o zařazení do kárných pracovních táborů. Nejvyšší správní soud má za to, že i kdyby proběhlo rozsáhlé zjišťování pobytu svědkyň, nepřinesly by jejich výpovědi pro posouzení otázky nic podstatného, neboť svědkyně by se mohly vyjádřit pouze ke skutkovým okolnostem případu, nikoliv k právnímu posouzení věci. Proto požadavek na jejich výslech neshledal důvodným.

Nejvyšší správní soud uvádí, že ve vládním nařízení 72/1939 ze dne 2. 3. 1939, o kárných pracovních táborech, § 3 – zřízení kárných pracovních táborů, je uvedeno, že k výchově osob uvedených v § 4 odst. 1 a k využití jejich pracovních schopností pro všeobecně prospěšné úkony zřizují se kárné pracovní tábory. Podle § 3 (pracovní úkoly a program) tohoto vládního nařízení, kárné pracovní tábory vykonávají všeobecně prospěšné práce. Program prací stanoví Ministerstvo vnitra v dohodě se zúčastněnými ministerstvy. Pracovní doba činí týdně nejméně 48 hodin. Mimoto se věnuje přiměřená doba občanské výchově. Podle § 4 (určení osob pro kárné pracovní tábory), do kárných pracovních táborů mohou být zařazeni:

- a) osoby práce se štítící, které dovršily 18. roku věku a nemohou prokázati, že mají řádným způsobem zajištěnu obživu;
- b) příslušníci pracovních útvarů, zřízených vládním nařízením ze dne 11. 10. 1938, č. 223 Sb. z. a n., o pracovních útvarech, kteří jsou hrubě neukáznění nebo úkoly jim uložené vykonávají úmyslně nedbale.

Obdobné podmínky byly zřejmě uvedeny i ve vyhlášce slovenského ministra vnitra z 2. 4. 1941, o níž se zmiňuje žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud při posuzování této otázky souhlasí s názorem vysloveným krajským soudem, který se opírá o rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 8. 2003, č. j. 6 A 558/2002 – 25, podle něhož je třeba vycházet z toho, že správní soudy ve své judikatuře vykládají pojem „vojenského pracovního tábora“ stabilně ve shodě s vymezením Historického ústavu Armády České republiky. Vojenské pracovní tábory byly vojensky organizovanými pracovními formacemi, do nichž byli zařazováni Židé a Romové. Z právního hlediska ale nešlo o věznění. Vojenské pracovní tábory vznikly zejména na Slovensku (např. VI. Robotný prapor pracovního sboru Ministerstva národnej obrany Slovenskej republiky) proto, že Židé a Romové se nesměli stát příslušníky vojska,

příčemž ale povinné vojenské službě podléhalo veškeré mužské obyvatelstvo. Analogicky tomu bylo i v protektorátu.

Z popisu tehdejší situace, jak ji stěžovatel podává, a kterému není důvod nevěřit, je zřejmé, že stěžovatel nemohl být zařazen do vojenského pracovního tábora, do něhož byli především zařazováni ti, kteří podléhali povinné vojenské službě, ale do pracovního tábora s jiným režimem, na nějž se ust. § 1 odst. 3 zák. č. 261/2001 Sb. nevztahuje.

K tomu nutno dodat, že nároky uvedené v zákoně č. 261/2001 Sb. nevznikají všem, ale jen některým kategoriím účastníků národního boje za osvobození. Jakkoliv je tedy zřejmé, že stěžovatel v letech 1939 až 1945 prošel příkořími a utrpěl újmu, nelze z hlediska zákona č. 261/2001 Sb., kde jsou podmínky tam uvedených nároků striktně vymezeny, pro stěžovatele vznik podmínek nároku na odškodnění dovodit.

Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že v postupu soudu ani žalované neshledal pochybení a kasační stížnost jako nedůvodnou podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť stěžovatel nebyl s kasační stížností úspěšný, a žalovaná právo na náhradu nákladů řízení neuplatnila.

Odměna zástupkyni stěžovatele Mgr. Ritě Kubicové, advokátce, byla stanovena za 2 úkony právní služby po 2100 Kč (převzetí a příprava zastoupení, kasační stížnost ze dne 2. 8. 2007 - § 11 odst. 1 písm. b) a d) vyhl. č. 177/1996 Sb. ve znění od 1. 9. 2006), celkem tedy 4200 Kč, a náhrada hotových výdajů 2x 300 Kč (§ 13 odst. 3 téže vyhlášky), celkem tedy 4800 Kč.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. prosince 2007

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu